

ARTUR ZÁVODSKÝ

DRAMATIK A KRITIK

(Vzájemná korespondence Arnošta Dvořáka a F. X. Šaldy)

F. X. Šalda (narodil se 12. prosince 1867 v Liberci, zemřel 4. dubna 1937 v Praze) byl přitahován uměleckým zjevem dramatika Arnošta Dvořáka (narodil se 1. ledna 1881 v Hořovicích, zemřel 22. října 1933 v Praze). V Dvořákovi poznal nevšední dramatický talent, a ten jej, autora, který se divadlem zabýval od počátků své kritické činnosti a který v letech dvacátých vystoupil se třemi dramaty vlastními (Zástupové – 1921, Dítě – 1923, Tažení proti smrti – 1926), vzrušoval více nežli po dvě desetiletí, jak o tom svědčí řada jeho kritických soudů, ať už o jednotlivých hrách (Kníže, Král Václav IV.) nebo o Dvořákově dramatice jako celku.

Bylo zcela zákonité, že mezi oběma umělci došlo záhy k osobnímu a k písemnému styku. Stalo se tak poprvé r. 1908 u příležitosti Dvořákovy dramatické prvotiny Kníže. Dvořák, sedmadvacetiletý muž, stál tehdy na začátku své umělecké dráhy, Šalda byl už věhlasný literární, divadelní a výtvarný kritik, redaktor pěti ročníků Volných směrů a v té době redaktor Noviny; r. 1905 mu vyšla kniha esejů Boje o zítřek.

Korespondence mezi oběma autory trvala od r. 1908 do r. 1929. Originály Dvořákových listů F. X. Šaldovi (5) jsou uloženy v archivu Památníku Národního písemnictví v Praze. Zdaleka to nejsou Dvořákovy dopisy všechny. Svědčí o tom nejenom fakt, že se nedochovaly všechny odpovídající protějšky k dopisům Šaldovým, ale i fakt, že v Dvořákově pozůstatosti (chová ji Divadelní oddělení Národního muzea v Praze) nalezneme tři strojopisné kopie dopisů, které Dvořák poslal Šaldovi a jejichž originály v archivu Památníku Národního písemnictví v Praze chybějí.

Dvořákových dopisů máme k dispozici 8 (včetně zmíněných 3 kopií dopisů), Šaldových dopisů 9. V korespondenci existuje dlouhý časový předěl: od r. 1909 do r. 1919. Jednak proto, že před první světovou válkou k většímu osobnímu sblížení mezi oběma autory ještě nedošlo, jednak proto, že Dvořák, od r. 1905 vojenský lékař, byl za války na různých frontách.

Korespondence začíná počátkem dubna 1908, kdy se Dvořák obrací na F. X. Šaldu a děkuje mu za příslib, že bude psát o jeho hře Kníže. V listě vysvětluje Dvořák genezi tohoto dramatu, které vzniklo z původně zamýšlené trilogie.

Šalda psal o knižním tvaru dramatu *Kníže* r. 1908 (Arno Dvořák: *Kníže*; *Novina I*, str. 252–253). Když byla hra uvedena 22. října 1908 v Národním divadle, posoudil Šalda drama znovu a věnoval pozornost též inscenaci (Národní divadlo: Arna Dvořáka *Kníže*; *Novina I*, str. 661–663). V »Epilogu redakčním« k prvnímu ročníku *Noviny* byl Arnošt Dvořák uveden mezi autory, kteří připravili nebo připravují pro *Novinu* své práce (*Novina I*, str. 768).

K dramatikovi Dvořákovi vrátil se Šalda r. 1910 statí *Dvě nová dramata* (*Novina 3*, str. 721–728), v níž rozebral vedle Janošika Jiřího Mahena Dvořákovu hru *Král Václav IV.*, která toho roku vyšla knižně. Dvořák požádal Šaldu, aby uveřejnil v *Novině* jeho článek *Můj Král Václav IV.*, datovaný 4. listopadem 1910, v němž se snažil leckteré Šaldovy soudy uvést na pravou míru. Šalda stať publikoval a reagoval na Dvořákovy vývody článkem *Moje odpověď p. Arnoštu Dvořákovi*. Dvořákovy argumenty v něm rozbil, ale připomněl, že od tohoto dramatika se dá mnoho očekávat.

Polemické intermezzo oba autory nezneprátelilo. Další písemný styk však máme doložen až z listopadu 1919, kdy Dvořák dopsal Šaldovi – stále v uctivém obdivu ke kritikovi – a poslal mu vstupenku na premiéru *Husitů*, které tehdy inscenovalo *Vinohradské divadlo*. Dvořák píše vzrušen před premiérou a dychtí uvítat Šaldu na ní.

První Šaldův dopis je zachován až počátkem ledna r. 1923. Přináší slib, že Šalda bude reagovat na nepřátelskou novinářskou kampaň proti Dvořákovu dramatu *Bílá hora*, k níž došlo po zamítavém soudu Josefa Kodíčka o této hře (v článku *Dramatičnost simulovaná*). Šalda polemizoval s Kodíčkem a poukázal na to, že je nepřipustné, aby kritik, který psal o *Husitech* velmi pochvalně, zcela změnil svůj soud o témž autorovi, jenž napsal za pět let drama *Bílá hora*. Dvořáka velmi sblížil se Šaldou společný boj se žurnalisty (Šalda se tehdy v jiné věci dostal do sporu s dalším představitelem pragmatistické generace Ferdinandem Peroutkou a po premiéře *Dítěte* v březnu 1923 musil bránit i svoji hru mimo jiné též proti Miroslavu Ruttemu, kritickému druhu Kodíčkovu). Postupně proměňoval se vzájemný vztah Šaldy a Dvořáka v přátelství. Šalda dokonce usiloval o to, aby se Dvořák dostal do redakční rady časopisu *Kritika*. Leč neuspěl. R. 1925 zakládá Šalda časopis *Tvorbu* a zve Dvořáka, aby vzal na sebe polovinu organizačních starostí s tím spojených.

Kodíčková kritická kampaň proti Dvořákovi pokračovala i po vydání Dvořákovy hry *Lvice*. Zúčastnil se jí také Miroslav Rutte. Šalda však už do ní nezasáhl. Hru, hlavně postavu mladé dívky jménem *Lia*, stručně posoudil v dopise Dvořákovi.

Poslední Dvořákovy dopisy se týkají ustavení *Dramatického klubu*, v němž se sdružili dramatikové a divadelníci do boje proti *Národnímu divadlu*. F. X. Šalda byl zvolen předsedou *Dramatického klubu*. Sdružení vydávalo časopis *Nová scéna*. Dvořák byl v jeho redakční radě. Dvořákovův boj proti Josefu Kodíčkovi pokračoval i v *Nové scéně*. Když odešel Kodíček z místa dramaturga v *Městském divadle* na *Vinohradech*, uveřejnila *Nová scéna* (na str. 90–91) nepodepsanou glosu »Josef Kodíček«. Jejím autorem byl bezpochyby Arnošt Dvořák. Můžeme tak soudit podle těchto ironizujících charakteristik Josefa Kodíčka, které jsou namnoze parafrází vět z Dvořákových listů Šaldovi: „Průměrný a podprůměrný žurnalista,

jenž byl asi sám překvapen úspěchem možností, jaké u nás našel po převratu, vrátiv se z Vídně, kde se marně pokoušel uchytit se v redakci, muž buršáckého založení a rozhledu, vstoupil do Vinohradského divadla, aby se ujal funkce, k níž postrádal schopnosti.“ (Str. 90.) „Pověstný autor dvou nezapomenutelných básní, spoluredaktor Scény, svrchovaný divadelní kritik Tribuny, vynikající představitel českožidovského hnutí, neporovnatelný napodobitel Alfreda Kerra a vášnivý exponent berlínské orientace v našem veřejném životě, velkolepý estetik Skupiny Tvrdošijných, blahé paměti, odchází po třech letech z dramaturgického povolání, zahanben, jak si zaslouží.“ (Str. 91.)

Z posledního Dvořákova dopisu (prosinec 1929) se dovídáme o ustavující schůzi Dramatického klubu a o novém nastudování Dvořákovy hry *Nová Oresteia*. Korespondence tím končí.

Ale nekončily vztahy F. X. Saldy k Arnoštu Dvořákovi. Na jaře r. 1930 byl Dvořák napaden v tisku, že za úplatky pomáhal jako vojenský lékař synům bohatých otců od vojenské prezenční služby. 8. května byl dokonce zatčen.

F. X. Šalda k Dvořákovi „případu“ nemlčel. V Šaldově zápisníku objevil se (s datací 11. a 16. května) článek *Aféra dra Dvořáka* a tzv. veřejná morálka. Šalda v něm rezolutně vystoupil proti tomu, že Dvořák je většinou žurnalistiky odsuzován a urážen, aniž byl ze zneužití moci úřední usvědčen. Svůj poměr k Dvořákovi označil Šalda v tomto článku za „poměr korektní kolegiality“. Podle Saldy vzedmula se proti Dvořákovi „potlačovaná stará zášť, potlačovaná závist, potlačovaná msta“ (Šaldův zápisník, r. II, str. 287). Kritik odmítl rázně nedočkavce, kteří s vojenským lékařem odsuzují také básníka. „I kdyby v síti vojenského soudu zůstal podplukovník, nezůstane tam básník.“ (Str. 288.) Kritik připomněl, že v „aféře Dvořákové jsou namočení také různí politikové, kteří se snažili protežovat své chráněnce a pomáhali jim svým nátlakem na asentujiícího lékaře od vojny“ (str. 291). Šalda odsoudil lžimorálku žurnalistů a divokou oligarchii politických stran.

V 1. čísle III. ročníku svého Zápisníku otiskl Šalda stať *Demokracie a úcta k osobě občanově*. Konstatoval v něm, že proces s Dvořákem skončil o prázdninách osvobozením zatčeného a obžalovaného. „Nenalezl se mezi českými novináři nikdo dosti zdělaný a soudný, i dosti odvážný, aby řekl, kdo byl tehdy poražen v soudní síni, kdo tam utrpěl blamáž — — —“ (str. 12). Šalda konstatuje, že Dvořákův proces neprospěl víře ve spravedlnost, která prý vládne v armádě. Morálku vládnoucí třídy, politiků a lůzovlády odsoudil těmito slovy: „Prostý člověk z lidu — — — řekl si zcela logicky: Chtěli ho vykoupat, ale on je mazaná liška. Měl své šuple dobře zamčené a v pořádku. Byl by skoupal, holenku, moc velkých pánů; a tak ho musili pustit.“ (Str. 13.) Šalda uzavírá svoji stať konstatováním, že „demokracie stojí a padá s úctou k právní i mravní osobě občanově“. (Str. 26.)

22. října 1933 Arnošt Dvořák v pražské divizní nemocnici zemřel. V poznámce nazvané *Troji úmrtí* (vzpomněl v ní mimo Dvořáka překladatelky a dramatičky Kláry Pražákové a herce Romana Túmy) uvedl Šalda, jak bylo Dvořákovi ublíženo obviněním, „které se prokázalo nakonec bezdůvodným“, a že Dvořákovi se nedostalo veřejné satisfakce. „Je mně ctí

a pýchou vědomí, že jsem v oněch těžkých chvílích spontánně se postavil po jeho bok a chránil ho aspoň od útoků nejsurovějších“ (Šaldův zápisník, r. VI, str. 120).

V témž, šestém ročníku Šaldova zápisníku uveřejnil pak velký kritik esej *Arnošt Dvořák a jeho svět básnický*. Přehlédl v něm celou dramatickou žeň mrtvého umělce, posoudil ji přísně, ale spravedlivě, přičemž nejvýše z celého díla vyzvedl kolektivní drama Husité. Za nedostatek pokládá Dvořákovu myslitelskou slabost („Myšlenky u něho bývají jaksi příliš z vnějšku nalepovány na figury, nesrostly s nimi dost v jedno tělo, v jednu krev. Bývají tak trochu dekorací a divadelní rekvizitou.“) Šalda se však poklonil „smetanovské zemitosti“, „teplému laskavému dechu jižnosti duševní“, jimiž se vyznačují vrcholky dramatického díla Arnošta Dvořáka.

Tímto Šaldovým soudem o mrtvém příteli uzavřel se proměnlivý vztah F. X. Šaldy k mrtvému dramatikovi: k mladému autorovi přísný, k mužnému příteli pozorný, vyhýbající se strohému soudu i při pracích, jejichž slabiny musil Šalda vidět, nad dílem mrtvého kritik v plné zbroji, který měří ukončené dílo z neúplatně přísného pohledu historika.

EDIČNÍ POZNÁMKY

Dopisy F. X. Šaldy a Arnošta Dvořáka nebyly přirozeně určeny k publikování a nebyly s tímto záměrem ani koncipovány.

Usiluji při zveřejnění Šaldových a Dvořákových listů zachovat co nejautentičtější podobu jejich textu. Z toho důvodu neužívám tzv. progresivních forem tam, kde Pravidla českého pravopisu z r. 1957 připouštějí dvojí způsob psaní. V duchu edičních zásad ponechávám např. psaní sciosní, reprisy, genesis. Ale opravuji psaní ballada na balada, Velkonoce na velikonoce, měkýš na měkkýš, způsobil na způsobil.

Zásahy do textu se omezují na opravy zřejmých přepsání (upravil jsem např. Dvořákovu přepsání „lidí, které na ni přijdou“ na „lidí, kteří na ni přijdou“).

Ujednociji psaní Bílé hory, zkratky dr. (doktor) uprostřed věty, zkratky t. j. na tj. V podmínkovém spojení opravuji např. dotkneli se, nepřijdeli na dotkne-li se, nepřijde-li. Psaní Jste v Dvořákových listech měním na jste. Ujednociji psaní dat ve zlomku (píši číslovky bez teček). Za datem a podpisem nepíši tečku.

Pokud jde o interpunkci, doplnil jsem ji v několika případech tam, kde je nezbytná.

Děkuji správě archivu Památníku Národního písemnictví v Praze a správě Divadelního oddělení Národního muzea v Praze za to, že svolily k otištění dopisů.

1

Vážený pane,

přijmete můj upřímný dík za vzácný slib, že budete psát o mém dramatu, jako o knize.¹ Obával jsem se, že dlouho nebudu slyšetí Váš úsudek, na který se právě tak těším, jako jiné jsou mi lhostejny.

¹ Drama *Kníže* vyšlo v Praze (nákladem F. Šimáčka) r. 1908.

Ke knize zamýšlel jsem předeslati předmluvu o její genezi: že byl psán nejprve II. akt, pak I. a III. jej překlenuly. Dovolují si psáti to Vám, ač vím, že je to zbytečno. Avšak prosím, abyste to, co mi zajisté sám daleko lépe řeknete, pokládal za autoru vědomé, genesí podmíněné. Celek tvořil původně trilogii: I. Libuše umírá, II. Ctírad a Šárka, III. Přemysl. Z trilogie se stalo drama — a já prosím o Váš soud, stalo-li se tak dobře.

Avšak neodvažuji se dále předcházeti Váš posudek veřejný.² Přijměte výraz mé dokonale úcty.

Váš oddaný

dr. Arno Dvořák

V Praze 3. dubna 1908

Dopis, dvojlíst (18 cm×13,5 cm). Na první straně nahoře předtištěno: Dr. Arno Dvořák. Psáno inkoustem na první a třetí straně.

2

Vážený a drahý mistře,

dotkne-li se Vás slovo „drahý“ v mém nadpisu, přijměte mé vroucí ujištění, že není psáno všední, byť úcty plnou zdvořilostí — nýbrž srdcem, srdcem — a tak je, prosím, přijměte.

Drahý, třikrát drahý mistře, který jste mne vždy, třeba netuše toho, učil veliké umělecké sebekázní, — já Vám děkuji z hloubi srdce za Váš srdečný list, adresovaný Lomovi.¹ Váš dík za naše pozvání ke spolupráci v novém divadelním listě² jest mi — promiňte mi ta slova — nejvyšším uznáním mého životního díla, které, zdá se mi, ještě samo sebe časem hledá v mlhách a zmatcích citů, vášní i tvůrčích sil, které mají obě zmocí . . . Bože, jak se vyjadřuji beztestně chabě, ač píšu Vám! Ale promiňte mi, prosím, tentokrát — píšu v radosti a jako nějaký dvacetiletý — a to Vy sám jste způsobil! — Drahý mistře, připomínám si Vaše slova, že nechodíte rád na premiéry (řekl jste mi tak před 10 lety!), ale

² F. X. Šalda uveřejnil svůj rozbor knižního vydání Dvořákova dramatu *Kníže* v *Novině I*, č. 8 (24. dubna 1908) pod názvem „Arno Dvořák: *Kníže*“. Když bylo drama inscenováno v pražském Národním divadle (22. října 1908 v režii Gustava Schmoranze), publikoval F. X. Šalda recenzi v *Novině I*, 1908, str. 661–663 („Národní divadlo: Arna Dvořáka *Kníže*“).

¹ *Já Vám děkuji z hloubi srdce za Váš srdečný list, adresovaný Lomovi* — Stanislav Lom (vl. jm. Stanislav Mojžíš, 1883–1967), původně úředník zemského místodržitelství, okresního hejtmanství na Kladně a zemské školní rady v Praze, působil v uměleckém odboru ministerstva školství a národní osvěty; v letech 1932–1939 byl ředitelem Národního divadla v Praze. Jako dramatik napsal mimo jiné hry *Děvín*, *Svatý Václav*, *Karel IV.*, *Zižka*, *Kající Venuše*, *Božský Cagliostro*, *Námořník Sindi-bád*, *Člověk Odysseus*.

² *Váš dík za naše pozvání ke spolupráci v novém divadelním listě* — Arnošt Dvořák spolu se Stanislavem Lomem zřejmě pomýšleli na vydávání divadelního časopisu. Jejich záměr se však neuskutečnil.

prosím Vás, abyste se tentokrát neurazil, jestliže si dovoluji poslati Vám křeslo na premiéru „Husitů“ — — slibuji Vám, že ze všech svých sil se vynasnažím, aby nebyla chvilkovým rozčilením onoho různorodého zástupu lidí, kteří na ni přijdou, nýbrž jakýmsi skromným svátkem našich nejlepších lidí, a zvu Vás, mistře, k němu nejvroucněji! — Nepřijdete-li, budete mi nadále oním téměř abstraktním drahým mistrem, jako dosud, — přijdete-li, přijdu Vás obejmout svojí lidskou láskou! — To Vám píše radostný a jako nějaký dvacetiletý —

a zcela Vás

Arnošt Dvořák.

Dopis, dvojlíst (22,2 cm×16,7 cm), Psáno inkoustem na první, druhé a třetí straně. Dopis není datován. Vzhledem k tomu, že v něm Arnošt Dvořák zve F. X. Šaldu na premiéru svého dramatu Husitě (konala se 26. listopadu 1919 v Městském divadle na Vinohradech — režie: K. H. Hilar; výprava: Vlastislav Hofman; hudba: Jaroslav Kříčka), je třeba datovat vznik a odeslání dopisu okolo 20. listopadu 1919.

3

[Nedatováno. Údaje poštovního razítka: Král. Vinohrady 4. 1. 23-5]

Drahý pane,

Vaši dramatickou baladu¹ jsem obdržel, vysrkl ji na ráz jako sklenici výborného vína, zatoužil jsem pak po tom, abych Vás viděl brzy zase na jevišti — ale na těchto dějích zcela niterných to bohužel zase přestalo. Zapomněl jsem dokonce poděkovati Vám. Jako všichni, kdož jsou nuceni otročit v novinách a proto poškrábat značné kvantum papíru, proň zanedbávám svou korespondenci; těžko se vzchopím napsati několik řádek soukromých nebo důvěrných. Musíte mne tedy vlídně omluviti.

Za Vás dnešní dopis Vám upřímně děkuji.² Diváme se, jak vidím, na věc stejně.³ A musíme se bránit. Jinak by nás snědli ti novináři s vlasy i chlupy. Je to lid tmářský a masožravý. A básník stává se v této zemi čimsi jako černošským [nečitelně] poličkujících tatmanů . . .

Jsem v přátelské úctě

Váš oddaný

F. X. Šalda.

¹ *Vaši dramatickou baladu* — Arnošt Dvořák zřejmě poslal F. X. Šaldovi knížku jednoaktovky Balada o ženě vražednici, vydané v Praze r. 1922 Hašlerovým nakladatelstvím Lucerna.

² *Za Vás dnešní dopis Vám upřímně děkuji* — nezachoval se.

³ *Diváme se, jak vidím, na věc stejně* — Dvořák psal asi o novinových recenzích, které posuzovaly premiéru Balady o ženě vražednici (měla premiéru 2. listopadu 1922 na Hašlerově scéně Lucerna — v režii Arnošta Dvořáka a s hudbou K. B. Jiráka).

Karton, patrně vyrobený F. X. Šaldou na způsob korespondenčního lístku (14,7 cm × 8,9 cm). Psáno perem.

Adresa: Pan MUDr. Arnošt Dvořák
spisovatel etc.
Smíchov
Nábř. legií 29

4

Vinohrady, Kanálská 4
4. XI. 24

Drahý pane,

Neviděl jsem posud Vaší nové hry,¹ ale ať je taková, ať onaká, nemůže být mezi ní a „Husity“ taková propast, aby titíž lidé jako Kodíček,² kteří prohlašovali „Husity“ za arcidílo, směli házet „Bílou horu“ mezi smetí,³ a aby ostatní novinářská luza směla si dovolovati, čeho si dovoluje.

Cítím to jako poskvrnu našeho života literárního a mlčeti k tomu pokládal bych za zbabělost. Promluvíím o tom otevřeně,⁴ jakmile se mi naskytne první příležitost.

Jsem v upřímné úctě

Váš

F. X. Šalda.

¹ Neviděl jsem posud Vaší nové hry — jde o Dvořákovo drama Bílá hora. Knižně vyšla hra v Praze r. 1924 nákladem F. K. Rosendorfa (150 stran, 8 obrazů Vlastislava Hofmana, hudební vložka Jaromíra Weinbergra). Hru uvedlo Národní divadlo v Praze 28. října 1924 (jako slavnostní představení v den šestého výročí státní samostatnosti); režii měl Karel Dostal, výpravu navrhl Vlastislav Hofman, hudbu napsal Jaromír Weinberger.

² aby titíž lidé jako Kodíček — Josef Kodíček (1892–1954), český spisovatel, překladatel, divadelní a výtvarný kritik. V r. 1913 spolupracoval s časopisem Scéna. Po první světové válce psal pod značkou „jk“ kritiky do deníku Tribuna. V r. 1924 byl místopředsedou Dramatického svazu. V letech 1927–1930 působil jako dramaturg v Městském divadle na Vinohradech. Pokusil se také o divadelní a filmovou režii. Potom se opět vrátil k žurnalistice. Kodíček byl mimo jiné spolupracovníkem Peroutkova týdeníku Přítomnost. Zemřel v Mnichově.

³ kteří prohlašovali „Husity“ za arcidílo, směli házet „Bílou horu“ mezi smetí — Josef Kodíček rozebral drama Husité v Tribuně 28. listopadu 1919. O inscenaci této hry v městském divadle na Vinohradech (režie: K. H. Hilar, scéna: Vlastislav Hofman, hudba: Jaroslav Kříčka) psal v Tribuně 28. listopadu 1919. — Dvořákovu hru Bílá hora posoudil Kodíček nepříznivě v Tribuně 30. října 1924 článkem »Dramatičnost simulovaná«. Arnošt Dvořák žaloval Josefa Kodíčka pro urážku na cti, způsobenou v recenzi Bílé hory. Srov. o tom Venkov 21. prosince 1924 a článek Arnošta Dvořáka »Literatura a umění (Žaloba na divadelního kritika)« v Právu lidu 24. prosince 1924.

⁴ Promluvíím o tom otevřeně — F. X. Šalda reagoval na Kodíčkův článek »Dramatičnost simulovaná« článkem »Mravy české kritiky« (Kritika II, č. 1, str. 45–47) a poukázal na Kodíčkův kladný soud o Dvořákově dramatu Husité. Kodíček nemlčel — odpověděl glosou »Poslední číslo „kritiky“« (Tribuna 17. prosince 1924) na Šaldovu výtku, že jeho nový soud o Husitech se liší od jeho analýzy Husitů z r. 1919. K podepření svého názoru citoval část z někdejšího svého rozboru (z Tribuny 28. listopadu 1919). Šalda replikoval článkem »Mravy české divadelní

Dopis, dvojlíst (22,3 cm×14,3 cm). Na první straně psáno perem.

Adresa na obálce: Pan MUDr. Arnošt Dvořák
spisovatel
Smíchov
Nábřeží legif 29

5

Vážený a velmi drahý pane,

děkuji Vám nejvřeleji za Vaše krásná a statečná slova. V tom odporném komplotu, jež se podařilo proti mně seštvat literárně bezvýznamnému žurnalistovi,¹ prázdnému paběrkaři Kerra² a Klímy,³ vynikajícímu jen bezmeznou drzostí a pomstychtivostí za to, že jsem ho odkopl, poznáv jeho prázdnotu, a že několi-keré pokusy jeho o smír jsem odmítl, — v tomto i u nás překvapujícím úspěchu člověka tak nicotného dostávám se všech stran dopisy, jež nad tím žasnou a mně vyslovují upřímné sympatie, — ale Váš potěšil mne ze všech nejvíce. Nejen pro Váš význam v české kritice: snad ještě více proto, že jste i tvořící umělec a jako takový ještě plněji chápete celou míru drzosti takového andělsky impotentního ničemy, který jen v našich směšných poměrech mohl se stát autoritou, udělující nám ceny.⁴ Již při Matěji Poctivém psal drze osobně:⁵ ač v úvodu knihy mohl si přečísti od obou autorů konstatovaný fakt, že fabule je má, napsal do Prager Tagblattu:⁶ „... Der Schoepfer der Fabel, der Solipsist Klíma“⁷... Při tom se mu přihodí tak směšné omyly, že všude jinde byl by po nich prostě jako kritik nemožný: Matěj se stane po rozkradení státního pokladu generálním správcem veškerého státního jmění — p. Kodíček napíše, že „se stane generálním správcem rozkradeného pokladu (prvek solipsistický!)“... Většího překroucení textu a pitomějšího výkladu tohoto zkroucení jsem věru o sobě nečetl ... až do Ko-

kritiky II«, Kritika II, č. 2, str. 83). Kodíček opět nemlčel. Replikoval v Tribuně 1. února 1925. Šalda odpověděl znovu — článkem »Kodíčkův soud o „Husitech“« (Kritika II, č. 3, z 25. února 1925).

¹ bezvýznamnému žurnalistovi — míněn Josef Kodíček.

² Kerra — Alfred Kerr (1867—1948), německý divadelní kritik a divadelní teoretik, autor spisů Das neue Drama a Die Welt im Drama.

³ Klímy — Ladislav Klíma (1878—1928) český filosof, hlasatel solipsismu, autor spisu Svět jako vědomí a nic.

⁴ mohl se stát autoritou, udělující nám ceny — Josef Kodíček byl r. 1924 členem divadelní poroty pro udělení státních cen.

⁵ Již při Matěji Poctivém psal drze osobně — Matěj Poctivý byla hra, „fantastická lidová veselohra o třech dějstvích“, kterou napsali společně Arnošt Dvořák a Ladislav Klíma. Knižně vyšla v Praze r. 1922 nákladem B. Kočího. Josef Kodíček referoval o její premiéře, která se konala ve Stavovském divadle 22. listopadu 1922, v listě Tribuna 24. února 1922 (Matěj Poctivý).

⁶ do Prager Tagblattu — Prager Tagblatt byl mezi dvěma válkami deník pražských německých (židovských) finančníků a kapitalistů.

⁷ „Der Schoepfer der Fabel, der Solipsist Klíma“ — v předmluvě ke knižnímu vydání hry Matěj Poctivý (r. 1922) vymezili oba autoři svůj podíl na jejím vypracování. Výslovně se tam konstatuje, že celková dějová koncepce, rozvržení děje v akty, scény a výstupy i přibližně „polovina materiálu charakterového a psychologického“ pochází od Arnošta Dvořáka.

díčkovo kritiky Bílé hory.⁹ Zde dosahuje vzácného rekordu. Jakmile budu mít první výtisk knihy (vyjde do týdne), ihned Vám si jej dovolím poslat, abyste poznal, jak správný byl Váš instinkt, že zmíněný pan gentleman si opět zafixloval a – promiňte výraz – zabučel. Píšete právem rezervovaně o ceně díla, jehož jste nečetl ani neviděl – dovolte mně, abych Vám jako autor otevřeně řekl, že dle mého soudu, jehož ovšem nikomu ani zdaleka nevnucuji, jest Bílá hora vyvrcholením mého celého dramatického díla, *Novou Oresteju*⁹ v to počítaje. Bude-li Vám příjemno, pošlu Vám i listek na představení – prosím o laskavou zprávu, na který den.

Jsem Vám, vážený a drahý pane, v upřímné
úctě zcela oddaný

Arnošt Dvořák.

Dopis, dva listy (28 cm×21 cm). Psáno strojem na prvních stranách; podpis psán perem.

e

Drahý pane,

*Vinohrady, Kanálská 4
7. XI. 24*

děkuji Vám za Váš dnešní laskavý dopis i za Váš názor na Vaše nové drama. Uvidím je zítra, opačil jsem si již listek. Pošlete-li mně knihu, budu Vám velmi zavázán.

Jsem v přátelské úctě

Váš oddaný

F. X. Šalda.

Dopis, dvojlist (22,3 cm×14,3 cm). Psáno perem na první straně.

7

Drahý pane doktore,

*Vinohrady, Kanálská 4
25. I. 25*

promiňte, že jsem Vám nepodal posud zprávu o věci, o níž jsme jednali na konci minulého roku. Chtěl jsem Vám to již tolikrát napsat, ale pokaždé mně přímo

⁸ až do *Kodíčkovy kritiky Bílé hory* – Josef Kodíček psal o Dvořákově Bílé hoře v článku »Dramatičnost simulovaná« (Tribuna 30. října 1924).

⁹ *Novou Oresteju v to počítaje* – Nová Oresteia byla hra Arnošta Dvořáka, která vznikla na podkladě Aischylovy trilogie Oresteia. Byla poprvé uvedena za režie a ve výpravě Jiřího Krohy 13. dubna 1923 v levém křídle Průmyslového paláce na pražském Výstavišti (dnes sjezdový palác Parku kultury Julia Fučíka).

pero z ruky padalo . . . Prostě: na prosincové schůzce reakční rady zůstal jsem osamocen¹ se svým návrhem, abychom změnili „Kritiku“ v týdeník a abyste byl přibrán do redakční rady. Rozčililo mne to velmi. Vidím, že s touto skupinou nedá se mnoho dělat, poněvadž každý z ní sleduje jen své osobní cíle.

A přece nepouštím z mysli ten nový týdeník.² Taková ho třeba jak soli. Kdybych byl mladší, pustil bych se hned do něho. Ale takto sám svými silami bych již nestačil na všecko: spolupráci i organizaci takového listu. Kdybyste vzal na sebe polovinu díla, pracoval bych rád.

Jsem s přátelským pozdravem

Váš

F. X. Šalda.

Dopis, dvojlist (22,3 cm×14,3 cm). Psáno perem na první a druhé straně.

8

V Praze 31/I 1925

Panu Prof. dr. F. X. Šaldovi.
spisovateli v Praze-Vin.
Kanálská 4.

Vážený a drahý pane profesore,

děkuji Vám nejvřeleji za dopis. Abych se přiznal, očekával jsem, že můj návrh bude se zdát Vaším pp. spoluredaktorům těžko proveditelným, a chápu zcela Váš stesk, že se s tou skupinou dá těžko něco dělat. Velmi rád bych pracoval s Vámi a vůbec s rovnocennými pracovníky bez nutnosti ohlížet se na lidi bezvýznamné. Bohužel, jak sám doznáváte, je to spojeno s přílišnou ztrátou vzácného času, musel-li by brát člověk na sebe i práci organizační. Otevřeně opakuji, že polovina takové práce byla by mi strašnou trýzní, a nemohu se jí s čistým svědomím podjat, věda, že bych ji nedělal dobře. Jestliže se Vám však podaří najít schopného člověka, jenž by to opravdu dovedl, a budete-li ochoten být mu rádcem i svými bohatými zkušenostmi, vzpomeňte, prosím, opět v prvé řadě na mne. — Slyšel jsem, že jste dokončil novou hru,¹ která prý je nádherná:

¹ *na prosincové schůzce redakční rady zůstal jsem osamocen . . .* F. X. Šalda byl v 1. ročníku časopisu *Kritika*, který redigoval Rud. I. Malý, členem redakčního kruhu. Kromě něho byli členy redakčního kruhu Josef Bartoš, Vilém Dvořák, Otokar Fischer a František Götz. V druhém ročníku *Kritiky* už nebyl Šalda členem redakčního kruhu. Dal podnět k založení časopisu *Tvorba. Listy pro umění a kritiku*. V jeho prvním ročníku (1925/1926), který redigoval Rudolf Škeřík, je F. X. Šalda spolu s Otokarem Fischerem, Františkem Götzem a Karlem Teigem uveden jako hlavní spolupracovník.

² *A přece nepouštím z mysli ten nový týdeník* — byla jím potom *Tvorba*.

¹ *Slyšel jsem, že jste dokončil novou hru* — jde patrně o komedii *Tažení proti smrti*. Vyšla nákladem Aventina v Praze r. 1926 jako II. svazek *Díla F. X. Šaldy*.

ani nevíte, jak velice se z toho raduji, a prosím, abyste přijal za to můj nejvřelejší stisk ruky.

Zcela Váš

[Arnošt Dvořák]

Kopie (strojopis) dopisu Arnošta Dvořáka F. X. Šaldovi. Je uložena v Divadelním oddělení Národního muzea v Praze. Originál dopisu je neznámý.

9

Vinohrady, Kanálská 4
3. února 1925

*Drahý pane doktore,
děkuji za Váš laskavý dopis.*

Velmi rád bych – po nedělní lokálce Kodíčkové v „Tribuně“¹ – pohovořil s Vámi o něm. I prosím Vás, abyste buď mne laskavě navštívil nebo ustanovil, kdy a kde bych se mohl setkat s Vámi, vyjma v pátek odpoledne, kdy mám přednášku.²

*Jsem v přátelské úctě
Váš*

F. X. Šalda.

Dopis, dvojlist (22,3 cm×14,3 cm). Psáno perem na první straně.

10

Drahý pane doktore,

Vinohrady 3. III. 25

právě mně donesla hospodyně Vaši navštívenku. A byl jsem překvapen, přeslechl jsem patrně zvonek. Ležím totiž již třetí týden. Zranil jsem se dosti vážně na noze, chodí ke mně chirurg. Nudím se již zoufale a dvakrát rád byl bych si s Vámi pohovořit.

Chtěl jsem Vám také říci, že by snad mohlo zasáhnout Č. slovo nebo jiný ještě list,¹ v němž máte konekce.

¹ po nedělní lokálce Kodíčkové v „Tribuně“ – Josef Kodíček replikoval 1. února 1925 v Tribuně na Šaldův článek „Mravy české kritiky II“. Srov. poznámku č. 2 k dopisu č. 4.

² kdy mám přednášku – F. X. Šalda byl profesorem na filosofické fakultě v Praze.

¹ že by snad mohlo zasáhnout Č. slovo nebo jiný ještě list... Šalda má na mysli svoji polemiku s Josefem Kodíčkem stran Dvořákovy hry Bílá hora.

Že Kodiček lže, jest přece nyní po III. čísle „Kritiky“ prokázáno přímo ad oculos.² Stačilo by, kdyby to konstatovaly některé listy a položily vedle sebe jeho nejvýznačnější protimluvy.

Jsem s přátelským pozdravem

Váš

F. X. Š.

Dopis, dvojlíst (22,3 cm×14,3 cm). Psáno perem na první straně.

11

Milý pane doktore,

sotva jste včera odešel, sedla na mne horečka. Mám hlavu jako střep. Napiši opět, jakmile mi bude lépe, a pošlu k vám do bytu.

S přátelským pozdravem

F. X. Š.

Dopis, 1 list (22,3 cm×14,3 cm). Psáno perem na první straně. Dopis není datován. Byl zřejmě doručen Šaldovou hospodyní.

12

Vážený a milý pane profesore,

V Praze dne 24. ledna 1927

dovoluji si poslat Vám současně právě vyšlou svoji hru „Lvici“,¹ o které „dobrý a vzdělaný kritik“ Kodiček² napsal: „Toto dílo nevyslovuje se proti kritice zásadně. Vždyť i hlupáček má právo soudu. Ale žádá, aby kritik chtěl ve světě dobro. Aby se radoval ze zdaru. Aby pomáhal“ atd., tj. Kodiček udělal zcela to, co Albert: názor jedné (podřadné!) figury, Stachův, hází na hlavu autorovi, pomíjeje názor figury hlavní, opačný, který tím prvním jest jen dramaticky připraven, názor Vojnarův, že nejen z lásky k dílu může vzejít dobrá kritika, ale i z nejprudší

² *jest přece nyní po III. čísle „Kritiky“ prokázáno přímo ad oculos* — jde o Šaldův článek Kodičkův soud o „Husitech“, který vyšel v 3. čísle Kritiky 25. února 1925. Viz poznámku č. 4 k dopisu č. 4.

¹ *právě vyšlou svoji hru „Lvici“* — Dvořákova hra Lvice vyšla r. 1927 v Praze nákladem E. K. Rosendorfa. Poprvé byla hrána v Městském divadle na Vinohradech 16. listopadu 1926 (režie: Jan Bor; scéna: Josef Wenig; hudba: Jaromír Weinberger).

² *„dobrý a vzdělaný kritik“ Kodiček* — viz poznámku č. 2 k listu č. 4

nenávisti atd. A na své odporné lži vybuďoval celou svou „kritiku“ až do posledních rádků, tento dobrý a vzdělaný kritik, který bude pomalu naším dramaturgem! Co psal druhý „dobrý a vzdělaný kritik“, Rutte,³ jest jen zuřený idiota, který se v Albertovi poznal⁴ („bohorovně se uklánějícího autora ... pro útěchu mu udělena za Bílou horu státní cena ... nazval nás parasy, štěnicemi atd.“) Hle, tito lidé, prázdni a prolhaní, již dávno diskvalifikovaní a znova a opět se diskvalifikující, jsou najednou pasováni na dobré a vzdělané kritiky! A kým? Plácalem, sladkým měkkýšem, nulou!⁵ I kdyby to byl udělal seriosní člověk, byl by se už jen tím sám diskvalifikoval na pět let v každé čistší literární sféře, — a nula, měkkýš, žvanil si troufá diskvalifikovat — V á s ! ! Tam, tam jsme už tedy dospěli ... Milý a upřímně vážený příteli, dovozte mi, abych Vám vřele stiskl ruku za Váš úsměv, jímž jste zahájil a určil směr nového ročníku své „TVORBY“,⁶ abych Vás ujistil, že těše se na více takových úsměvů mám za zbytečno cokoli nad to a za nezbytečnější, abyste Vy, F. X. Šalda, dokazoval té čeládce, že je čeládkou, — abyste uvážil, že každému, kdo stojí mimo ni, Váš úsměv zcela stačí.

Přijměte, prosím výraz mé úcty a pozdrav, s nimiž jsem Váš zcela a vždy oddaný

Arnošt Dvořák.

P. S. „Lvice“ byla od třetí reprisy hrána v tom textu, v němž vychází teď knižně. Oproti premiéře přibyla scéna s ministrem osvěty v I. aktě a škrtnuta předzvěrečná scéna Vojnarova s visí mrtvého ve III. aktě — jinak je text doslovně a přesně týž jako při premiéře.

Dopis, dva listy (28,5 cm×22,3 cm). Psáno strojem na prvních stranách. Podpis je psán perem. V záhlaví je uvedena strojem Šaldova adresa: Panu Prof. dru. F. X. Šaldovi, Kanálka 4, Vinohrady.

³ Co psal druhý „dobrý a vzdělaný kritik“, Rutte — PhDr. Miroslav Rutte (1889—1954), divadelní a literární kritik. V letech 1918—1930 vydával a redigoval týdeník Cesta. V letech 1926—1936 byl hlavním redaktorem sborníku Nové české divadlo. Kritiky psal do Národních listů (často pod šifrou M. R.) a vystupoval v nich z pravicových kulturních pozic. Je autorem studie K. H. Hilar (1936), knihy esejí 20 kázání o divadle (1940), studie O umění hereckém (1946), knihy studií Šest podob českého herectví (1947) aj. Dvořákovo drama Lvice odsoudil Rutte v Národních listech 18. listopadu 1926 v článku »Kdo jinému jámu kopá, padá do ní sám«.

⁴ který se v Albertovi poznal — jde o postavu kritika Alberta ve Dvořákově hře Lvice. Albert je úhlavním nepřitelem sochaře Jana Vojnara, jemuž chce odloučit snoubenku Liu.

⁵ Plácalem, sladkým měkkýšem, nulou — Arnošt Dvořák míní Josefa Kodíčka.

⁶ zahájil a určil směr nového ročníku své Tvorby — F. X. Šalda začal r. 1927 vydávat 3. ročník Tvorby, „týdeníku pro literaturu, politiku a umění“. Byl jeho majitelem a vydavatelem. Mezi redaktory jsou uvedeni: Julius Fučík (odpovědný redaktor), Josef Hora a František Němec.

Drahý pane,

Vinohrady 16. II. 27

děkuji Vám za Vaši „Lvici“ i vlídné řádky, jimiž jste ji doprovodil.

Přečetl jsem Vaši hru s velkou chutí a třeba se mi zdá místy divadelně přeexponována, má myslím žhavé básnické jádro. Již pro tu figuru mladé statečné dívky,¹ která si musí své štěstí vybojovat, jak radostno ji čísti a jistě i viděti. A že jste pro ni našel model v životě a ve své blízkosti, k tomu není již možno Vám blahopřáti, to je Vám možno jen záviděti . . .

Přátelské pozdravy!

F. X. Salda

Dopis, dvojlíst (22,3 cm×14,3 cm). Psáno perem na první straně.

Drahý pane profesore,

V Mostě dne 22. března 1927

odejel jsem 14. března z Prahy na odvozy a proto si Vám dovoluji poděkovat aspoň těmito řádky za Váš velmi milý dopis. Je to opravdu zvláštní, ale ze všech dopisů, které jsem o „Lvici“ dostal, Váš jediný píše především o Lvici, kdežto všechny ostatní, rozepisující se široce o albertismu, tj. prostředí hrdinky, zapomínají na hrdinku samu. Mějte zcela upřímný dík za toto jedinečné a vzácné pochopení.

Pokud se týče našeho nového dramatického sdružení,² lituji, že k němu rychleji nedošlo, ať v té či oné formě. Domnívám se, že cokoli bylo by lepší než oddálení. Mluvil jsem o tom několikrát s Mathesiem³ a Vás už jsem se neodvážil tolik zabývat [sic!]. Doufám však, že i Mathesius brzo pozná, v čem je možnost jeho nejlepšího uplatnění, a vezme se o to energičtěji. Já přijdu do Prahy na delší řadu dní o velikonocích a pokusím se Vás tím trochu ještě

¹ Již pro tu figuru mladé statečné dívky — jde o postavu snoubenky sochaře Vojnara, která se nazývá Lia.

² Pokud se týče našeho nového dramatického sdružení — jde o Dramatický klub, který byl ustaven koncem září 1929. Spojili se v něm na protest proti činnosti oficiálního Dramatického svazu (jeho předsedou byl Miroslav Rutte) někteří dramatikové a divadelní umělci. Dramatický klub byl „jakýmsi sdružením obranným, reakcí na horentní křivdy a bezpříkladné neslušnosti, jichž se dopustila dnešní správa Národního divadla na některých dramatických básnicích českých“ (F. X. Salda v Šaldově zápisníku r. 1929/1930, str. 33). Arnošt Dvořák patřil k hlavním iniciátorům ustavení Dramatického klubu.

³ Mluvil jsem o tom několikrát s Mathesiem — s Bohumilem Mathesiem, (1888 až 1952), spisovatel, redaktor, překladatel — zejména z ruské a sovětské literatury, po druhé světové válce profesor dějin sovětské literatury na filosofické fakultě University Karlovy v Praze. Se Šaldou byl v úzkých stycích. R. 1927 s ním a s Juliem Fučíkem redigoval II. ročník Tvorby.

vyrušit. Zatím přijměte, prosím, upřímný pozdrav z jarně krásného Mostecka, s nímž jsem

Váš zcela oddaný

[Arnošt Dvořák].

Kopie (strojopis) dopisu Arnošta Dvořáka F. X. Šaldovi. Je uložena v Divadelním oddělení Národního muzea v Praze. Originál dopisu je nezvěstný.

15

Pplk. dr. Arnošt Dvořák
Šarecká ul. 1029, Praha XIX

Panu Prof. dr. F. X. Šaldovi
Kanálská 4, Král. Vinohrady

V Praze 25. září 1929

Vážený a drahý pane profesore,

vyhovuje Vašemu přání zvu Vás na první přípravnou schůzi¹ do Národní kavárny na rohu Národní třídy a Ulice Karoliny Světlé na zítřek o 7. hod. večerní a doufám, že se Vám nevyskytne překážka, jež by nás ochudila o Vaši vzácnou a milou přítomnost. Přejde i Karásek,² jenž mi právě telefonoval, jak je mu vše sympatické a jak se těší na spolupráci, Jaroslava Mariu³ mohlo by zdržeti jen stání v Budějovicích, pro který případ mi dává plnou moc, ale doufá, že přec jen osobně se dostaví, rovněž Mahen posílá plnou moc Bartošovi.⁴ Z mladých jsme pozvali Honzla,⁵ Nezvala,⁶ Seiferta,⁷ Vančuru,⁸ Teigeho,⁹ slyším však,

¹ Na první přípravnou schůzi — k ustavení Dramatického klubu.

² Přejde i Karásek — Jiří Karásek ze Lvovic (1871—1951), vl. jménem Jiří Antonín Karásek, básník, spisovatel, dramatik a kritik z okruhu české dekadence, autor dramat Apollonius z Tyany (1905), Sen o říši krásy (1907), Cesare Borgia (1908) a Král Rudolf (1915).

³ Jaroslava Mariu — Jaroslav Maria (1870—1942; vl. jménem Jaroslav Mayer), od r. 1909 advokát v Táboře. Napsal řadu dramát — Tristan (1908), Helénská kněžna (1911), Michelangelo Buonarrotti (1912), Torquato Tasso (1918), Lucrezia Borgia (1920), Lichoběžník (1922) aj.

⁴ plnou moc Bartošovi — Jan Bartoš (1893—1946), dramatik (autor her Krkavci — 1920, Milenci — 1922, Hrdinové naší doby — 1926, Vzbouření na jevišti — 1928, Nezvěstná — 1928, aj.) a divadelní historik.

⁵ Honzla — Jindřich Honzl (1894—1953), avantgardní divadelní režisér a divadelní teoretik. V letech dvacátých vydal knihu Roztočené jeviště (1925) a Moderní ruské divadlo (1928).

⁶ Nezvala — Vítězslav Nezval (1900—1958), básník a spisovatel. R. 1926 měla premiéru jeho hra Depeše na kolečkách, r. 1929 Fagot a flétna.

⁷ Seiferta — Jaroslav Seifert (* 1901), básník. Redigoval časopis Nová scéna.

⁸ Vančuru — Vladislav Vančura (1891—1942), spisovatel a dramatik — první dramata: Učitel a žák (1927), Nemocná dívka (1928).

⁹ Teigeho — Karel Teige (1900—1951), vůdčí činitel uměleckého sdružení Devětsil, kritik a architekt, redaktor REDu.

že ti z nich, kteří jsou v Devětsilu, musejí žádat napřed tento svůj spolek o svolení, aby mohli přistoupit k nám. Nechtěl byste Vy, pane profesore, zapůsobit na ně váhou své autority a ujasnit jim, že v divadelních věcech může mít u nás úspěch jen výlučně divadelní sdružení? K článku o Hilarovi ve Vašem Zápisníku¹⁰ Vám nejudpřímněji blahopřeji. Není-li ještě docela hluchý a slepý, bude ohromen prudkým hřmícím jassem, v němž najednou stojí. Velmi se těše na shledanou zítra ve čtvrtek, jsem Váš vždy a zcela oddaný

[Arnošt Dvořák]

Kopie (strojopis) dopisu Arnošta Dvořáka F. X. Šaldovi. Je uložena v Divadelním oddělení Národního muzea v Praze. Originál dopisu je neznámý.

16

Vážený příteli,

Vinohrady 27. 10. 27

děkuji Vám za Vaši vlídnou pozornost. Lístků použiji a těším se, že se na těch produkcích uvidím s Vámi.

Přátelské pozdravy Vám i milostivé paní.

Váš

F. X. Šalda

Dopis, dvojlist (20,1 cm×15,4 cm). Psáno perem na první straně.

17

Vážený a drahý pane profesore,

V Praze 13. prosince 1929

velmi jsme litovali, že jste nepřišel,¹ a ještě více, že Vás sužují fyzické bolesti. Přijměte, prosím, upřímné přání nejrychlejšího uzdravení.

Sestavili jsme 2. číslo 2. Příspěvky budou většinou od těch, kdo neměli nic v 1. čísle. Jen u Vás bychom rádi udělali výjimku a já Vás opětovně prosím o ten článek o komice. Uzávěrku chceme udělat ve čtvrtek 20. t. m. v 6 hodin

¹⁰ K článku o Hilarovi ve Vašem Zápisníku — Arnošt Dvořák míní glosu »Hilarovo říkání v „Nár. listech“«, již Šalda v 1. čísle II. ročníku Zápisníku (str. 41—44) polemicky reagoval na Hilarův článek »Epilog sezony«.

¹ že jste nepřišel — na schůzi Dramatického klubu, který byl r. 1929 založen a jehož se stal F. X. Šalda předsedou.

² Sestavili jsme 2. číslo — Jde o 2. číslo revue Nová scéna, „měsíčníku pro divadelní poesii“, kterou vydával Dramatický klub. Vycházel jenom jeden ročník. Novou scénu vydával Oto Girgal a redigoval Jaroslav Seifert s redakčním kruhem, který tvořili Jan Bartoš, Arnošt Dvořák a Vítězslav Nezval.

v kavárně Metro. Kéž byste tam také mohl přijít! Rádi bychom Vás také informovali o projektu komorního divadla, s nímž přišel Frejka³ a který by mohl být dobrý, kdybychom se ho ujali my, Dramatický klub.

Mne požádalo Vinohradské divadlo, abych k premiéře Nové Oresteje, která bude 19. t. m., napsal do jejich divadelního časopisu něco o představení téže hry v Průmyslovém paláci v roce 1923 i o tom, jak byla hra tehdy přijata kritikou.⁴ Doufám, že nebudete se hněvat, že cituji v tom článku i Vás – několik Vašich slov, která jste mi napsal o Nové Oresteji v dopise a kterých si velmi vážím. Přál-li byste si však, abych dopisu necitoval, škrtl bych citát, byť s bolestí. Scénickou výpravu dělá náš Štyrský a prý skvěle, jak mi telefonoval režisér hry Stejskal.⁶ Mám naději, že se přijdete podívat na premiéru nebo na reprisu, a prosím Vás o laskavou zprávu, mám-li Vám poslati křeslo.

Jsem s upřímným pozdravem Vám, vážený a drahý pane profesore, zcela oddaný

Arnošt Dvořák.

Dopis, 1 list (29,2 cm×23 cm). Psáno strojem po jedné straně; podpis je napsán perem. V záhlaví je strojem napsána Dvořákova adresa: Dr. Arnošt Dvořák, Šárecká 1029, Praha XIX a odresa Šaldovi: Panu Prof. dru F. X. Šaldovi, Kanálská 4, Král. Vinohrady.

³ *Frejka* – Jiří Frejka (1904–1952), český avantgardní režisér a divadelní teoretik. R. 1926 založil divadlo Dada. Patřil k spoluzakladatelům Osvobozeného divadla. V letech 1930–1945 byl režisérem činohry Národního divadla v Praze, pak uměleckým ředitelem Městských divadel pražských a posléze Hudebního divadla v Karlíně.

⁴ *Mne požádalo Vinohradské divadlo, abych k premiéře Nové Oresteje, která bude 19. t. m., napsal do jejího divadelního časopisu něco o představení téže hry v Průmyslovém paláci v roce 1923 i o tom, jak byla hra tehdy přijata kritikou.* – Arnošt Dvořák napsal článek »Ke druhé premiéře „Nové Oresteie“«, který byl také otištěn v časopise Čin (r. I, č. 9, 26. prosince 1929); v něm citoval pochvalná slova F. X. Šaldy týkající se Nové Oresteie. Tento dopis jsem nenašel.

⁵ *náš Štyrský* – Jindřich Štyrský (1899–1942), český malíř a grafik. Patřil ke skupině poetistů a v třicátých letech ke skupině surrealistů. Dvořák ho nazývá „náš Štyrský“ – protože Štyrský byl členem dramatického klubu a navrhl výpravu k uvedení Nové Oresteie ve Vinohradském divadle r. 1929.

⁶ *režisér hry Stejskal* – Bohuš Stejskal (1896–1955), český divadelní režisér. Z Brna přešel r. 1923 do Městského divadla na Vinohradech, kde se stal posléze šéfem činohry. Po roce 1945 byl ředitelem Krajského oblastního divadla v Karlových Varech.

EIN DRAMATIKER UND KRITIKER

(Der gegenseitige Briefwechsel von Arnošt Dvořák und F. X. Šalda)

F. X. Šalda (1867–1937), der hervorragende tschechische Kritiker, wurde von der künstlerischen Erscheinung des tschechischen Dramatikers Arnošt Dvořák (1881–1933), des Autors bedeutender Dramen König Wenzel IV. (Král Václav IV.), Die Hussiten (Husité), Der Weiße Berg (Bílá hora) u. a. stark angezogen. In Dvořák erkannte er ein außergewöhnliches Talent und dieses fesselte ihn länger als über zwei Jahrzehnte, ihn, einen Autor, der von den Anfängen seiner kritischen Tätigkeit sich dem Theaterwesen widmete und der in den zwanziger Jahren selbst mit drei eigenen Dramen (Die Scharen – Zástupové, Das Kind – Dítě, Der Zug gegen den Tod – Tažení proti smrti) hervorgetreten ist. Darüber legt eine Reihe seiner kritischen Urteile ein beredtes Zeugnis ab.

Es war daher ganz natürlich, daß es zwischen beiden Künstlern sehr bald zu einem persönlichen und schriftlichen Kontakt gekommen ist. Erhalten sind 5 Briefe Dvořáks an F. X. Šalda und 3 Abschriften (maschinenschriftlich) von Briefen, die Dvořák an Šalda abgesandt hatte. Im ganzen haben sich 9 Briefe Šaldas erhalten. Im Briefwechsel ist ein langes Intervall zwischen den Jahren 1908 und 1919 wahrzunehmen. Dies hat seinen Grund erstens darin, daß es vor dem ersten Weltkrieg zu einer persönlichen Annäherung zwischen beiden Autoren nicht gekommen ist, und zum andern in dem Umstand, daß Dvořák, als Militärarzt vom Jahr 1905 an tätig, sich an den verschiedensten Fronten während des Krieges aufgehalten hatte.

Der Briefwechsel setzt im April des Jahres 1908 ein, als sich Dvořák an Šalda wandte und ihm für sein Verprechen Dank zollte, über sein Drama Der Fürst (Kníže) zu referieren. Im Briefe erläutert Dvořák die Entstehung dieses Dramas, das aus einer geplanten Trilogie hervorgegangen ist. Als Šalda im Jahre 1910 über Dvořáks Schauspiel König Wenzel IV. (Král Václav IV.) sein Urteil abgegeben hatte, kam es zwischen Beiden sogar zu einer Polemik.

Im Jahre 1923 kam es zu einer Annäherung Šaldas mit Dvořák insofern, als es sie für Beide als notwendig erwiesen hatte, gegen die feindliche Kampagne gegen Dvořáks Drama Der Weiße Berg (Bílá hora) zu reagieren, die nach dem ablehnenden Urteil des Kritikers Josef Kodíček entstanden ist. In dieser Zeit war Šalda gezwungen, sein eigenes Schauspiel Das Kind (Dítě) gegen den Kritiker Miroslav Rutte, einen Freund Kodíčeks, zu verteidigen.

Die letzten Briefe Dvořáks nehmen Bezug auf die Gründung des Dramatischen Klubs in Prag, in dem sich Dramatiker und Regisseure zum Kampfe gegen das Nationaltheater vereinigten. Šalda wurde im Jahre 1929 zum Vorsitzenden dieses Dramatischen Klubs gewählt, der die Zeitschrift Die neue Szene (Nová scéna) herausgab (lediglich ein Jahrgang ist erschienen).

Der Briefwechsel endet im Dezember 1929. Aber hiermit nahmen die Beziehungen F. X. Šaldas zu Arnošt Dvořák nicht ihr Ende. Im Frühjahr 1930 wurde Dvořák in der Presse deshalb angefallen, daß er als Militärarzt die Söhne reicher Väter für Bestechungsgelder vom militärischen Präsenzdienst befreit hatte. Am 8. Mai 1930 wurde er sogar verhaftet. Šalda trat resolut im zweiten Jahrgang der von ihm herausgegebenen Zeitschrift Saldův zápisník (Šaldas Notizbuch) dagegen, daß Dvořák zumeist von der Journalistik verurteilt worden ist, ohne daß er wegen Amtsmissbrauch überführt worden wäre, und wies die Pseudomoral der Journalisten ab. In der ersten Nummer seiner Zeitschrift Saldův Zápisník veröffentlichte er den Aufsatz „Die Demokratie und die Ehrfurcht vor der Person des Bürgers“, die durch den Fall Dvořák inspiriert wurde. Vor dem Gericht wurde Dvořák allerdings freigesprochen. Als er im Jahre 1933 verstarb, publizierte Šalda den Aufsatz „Arnošt Dvořák und seine dichterische Welt“, in dem er den bedeutenden Beitrag dieses großen Dramatikers zur tschechischen Kultur allseitig hervorhob.

CINEMATOGRAFICA

